

KULTURUTSKOTTETS UTLÅTANDE 15/2010 rd

**Regeringens proposition med förslag till lag om
ändring av lagen om statsandel för kommunal
basservice samt lagen om upphävande av 9 § i
lagen om en kommun- och servicestrukturen**

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 oktober 2010 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice samt lagen om upphävande av 9 § i lagen om en kommun- och servicestrukturen (RP 160/2010 rd) till förvaltningsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att kulturutskottet ska lämna utlåtande till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Auli Valli-Lintu, finansministeriet
- ekonomiplaneringschef Matti Väisänen, undervisnings- och kulturministeriet
- skolråd Matti Lahtinen, Utbildningsstyrelsen.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— Finlands Kommunförbund

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Utifrån lagen om statsandel för kommunal basservice beviljas statsandel också för uppgifter som avses i lagen om grundläggande utbildning, bibliotekslagen, lagen om kommunernas kulturverksamhet och lagen om grundläggande konstundervisning. I fråga om de uppgifterna föreslås kommunerna inte få några nya lagstadgade förpliktelser eller utvidgade uppgifter 2011. De ändringar som regeringen föreslår i den lagstadgade statsandelen bygger därför på ändringar i social- och hälsovårdens uppgifter, statens och kommunernas gemensamma förvaltningsuppgifter eller beskattningen.

Finansieringen av projekten för gemensamma informationssystem har fördelats jämnt mellan staten och kommunerna 2007—2010 på så sätt att kommunernas del av finansieringen har dragits av från statsandelarna till kommunerna. Inom projektet för e-tjänster och demokrati, som staten och kommunerna finansierar gemensamt, kommer samlade e-tjänster för elever att vara ett pilotprojekt från och med i år. Där siktar man på ett system för e-tjänster och informationshantering inom utbildningen. Utskottet anser det viktigt att projektet fullbordas. Systemet kommer att finnas till för elever och studerande som söker till eller genomgår utbildning, utbildningsanordnare och utbildningsmyndigheter på alla

utbildningsnivåer och inom alla former av utbildning. Det är ändamålsenligt att fördela kostnaderna mellan staten och kommunerna, eftersom it-utvecklingsprojekten siktar på att förbättra tillgången till tjänster och kundnärheten och att höja produktiviteten lokalt, regionalt såväl som på riksplanet.

I det första lagförslaget ingår en bestämmelse om vitesförfarande. Ett regionförvaltningsverk kan förelägga vite om en kommun, en samkommun eller en utbildningsanordnare vid ordnandet av statsandelsåligganden har underlåtit att uppfylla en förpliktelse om vilken det föreskrivs eller bestäms i lag eller med stöd av lag. Det är motiverat att ta in bestämmelsen i lagen om statsandel för kommunal basservice, eftersom det råder oklarhet om regionförvaltningsverkens behörighet att förplikta kommunerna att handla enligt lag och att förelägga vite. I förekommande fall kommer vite att kunna användas till exempel när lärarpermitteringar i skolor och läroanstalter hotar att leda till situationer som strider mot lagen om grundläggande utbildning. Det är viktigt att regionförvaltningsmyndigheten har tydliga befogenheter att vid vite förplikta utbildningsanordnarna att följa lagen. På så sätt får bestämmelsen enligt sitt syfte en preventiv betydelse.

Kulturutskottet påpekar att lagen om statsandel för kommunal basservice bara gäller en del av utbildningen. Den omfattar största delen av den grundläggande utbildningen. Däremot tillämpas lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) bland annat på flexibel grundläggande utbildning och till-

läggsfinansiering av elever med förlängd läroplikt. För att undvika att regionförvaltningsverket kan förelägga vite bara för en del av utbildningen föreslår utskottet att 64 § 1 mom. i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet kompletteras med en hänvisning till 63 b § i lagen om statsandel för kommunal basservice. I fråga om undervisning som omfattas av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet finns det vissa metoder att använda i efterhand, till exempel kan utbetalningen av statsandelarna avbrytas eller tillståndet att ordna utbildning återkallas. Men den bestämmelse som utskottet föreslår är principiellt viktig, eftersom den möjliggör föregripande åtgärder.

Statsandelarna är inte öronmärkta, så kommunen får bestämma hur den använder finansieringen för de uppgifter som ska finansieras enligt den här lagen. Utskottet ser det som nödvändigt att tillförsäkra barn möjligheter till inläring enligt lagen om grundläggande utbildning. Kommunen ska ordna undervisningen så som lagen kräver.

Ställningstagande

Kulturutskottet föreslår

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan och

att förvaltningsutskottet föreslår att riksdagen godkänner ett nytt lagförslag 3 som följer (Utskottets nya lagförslag):

3.

Lag

om ändring av 64 § i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009) 64 § 1 mom. som följer:

64 §

Tillämpning av vissa bestämmelser i lagen om statsandel för kommunal basservice

På sådan finansiering som avses i denna lag tillämpas dessutom följande bestämmelser i lagen om statsandel för kommunal basservice:

1) 55 § 2 mom. om nya och mera omfattande statsandelsåligganden,

2) 61 § 2 mom. om bestämmande av kommunens invånarantal,

3) 62 § 3 mom. om beviljande av statsandel vid ändring i kommunindelningen,

4) 63 § om bestämmande av statsandelen när en kommuns område delas,

5) 63 b § om regionförvaltningsverkets behörighet att förelägga vite.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Helsingfors den 29 oktober 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
vordf. Tuomo Hänninen /cent
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Paavo Arhinmäki /vänst (delvis)
Merikukka Forsius /saml
Timo Heinonen /saml
Ilkka Kantola /sd
Anneli Kiljunen /sd

Håkan Nordman /sv
Lauri Oinonen /cent
Tuula Peltonen /sd
Leena Rauhala /kd
Mirja Vehkaperä /cent
Pauliina Viitamies /sd
ers. Erkki Virtanen /vänst (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

I enlighet med Vänsterförbundets budgetlinjer för 2011 föreslår jag en nettohöjning med ca 680 miljoner euro i statsandelarna till kommunerna. Det är en extra höjning med 4,53 procentenheter jämfört med propositionen.

Vänsterförbundets förslag till statsandelsprocent 2011 är 38,44. Kommunernas andel av kostnaderna minskar alltså från 65,89 till 61,56 procent. De kommunalt ordnade, offentligt finansierade tjänsterna ger alla finländare oavsett inkomster och förmögenhet tillgång till bland annat undervisning och utbildning på lika villkor. Den kommunala basservicen är således det allmännas viktigaste redskap för likabehandling. Men kommunerna är inte kapabla att tillhandahålla de här tjänsterna utan tillräcklig finansiering.

Kommunerna får största delen av sin inkomst i form av kommunalskatteintäkter, men statsandelarna har också stor betydelse. De senaste åren har de flesta kommuners ekonomi försämrats betydligt. Den viktigaste orsaken har varit att staten gett kommunerna allt fler lagfästa uppgifter men inte statsandelar i motsvarande mån. Följaktligen har kommunerna blivit tvungna att skära ner sina tjänster både kvantitativt och kvalitativt.

För att förbättra likabehandlingen inom utbildningen har Vänsterförbundet väckt en motion bland annat om mindre klasser i skolorna. På grund av alltför stora skolklasser är det omöjligt för läraren att tillräckligt beakta alla elevers olika behov. Stora klasser har påvisats få en negativ effekt särskilt på barn som kommer från familjer med låg socioekonomisk status. När barn och unga försummas i skolan bidrar det till marginalisering som senare blir dyrt både för individen och för samhället.

En annan motion som vi har väckt för mer jämlikhet i utbildningen gäller att förlänga läroplikten till 18 års ålder (AM 88/2009 rd). Dagens utbildningssystem, där de unga måste kunna välja karriär för hela livet efter avklarad grundskola och tillåts välja bort all utbildning, leder oundvikligen till att vissa faller utanför arbetslivet. Genom läroplikt kan vi möjliggöra för de unga att inte för tidigt behöva göra val som utesluter en lång rad möjligheter i framtiden.

Följaktligen har jag i mina budgetmotioner om att minska skolklasserna och förlänga läroplikten till 18 års ålder föreslagit ett tillskott med sammanlagt 37 miljoner euro för statsandelar till grundläggande utbildning och gymnasier (BM 12/2010 rd, BM 13/2010 rd).

Vid ingången av 2011 träder dessutom bestämmelser om specialundervisning och elevvård i lagen om grundläggande utbildning i kraft. I propositionen uppgavs det att förslaget inte direkt skulle ha några stora kostnadseffekter. Jag instämmer i Kommunförbundets synpunkt på att det hade behövts en samlad kostnadsanalys och att det behövs betydande resurser för att genomföra bestämmelserna. De statliga resurserna bör sättas in uttryckligen genom att statsandelsprocenten höjs, så att arbetet för specialundervisningen blir långsiktigt.

Minskad kommunal service och sämre kvalitet leder till mer ojämlikhet i samhället. För att stoppa den här utvecklingen behöver kommunerna mer resurser för att tillhandahålla tjänster. Statsbudgeten för 2011 uppfyller inte det här kravet i tillräcklig grad.

Åsikt

Vi föreslår

att 55 § i lagförslag 1 ändras enligt följande:

Ändringsförslag

55 §

Statsandelsprocent och kommunens självfinansieringsandel

Kommunens kalkylerade kostnader enligt 12—23 § och de bestämningsgrunder som avses

i 24 och 25 § fördelas på så sätt att kommunernas statsandel är 38,44 procent (statsandelsprocent) och kommunernas självfinansieringsandel är 61,56 procent.

— — — — —

Helsingfors den 29 oktober 2010

Paavo Arhinmäki /vänst
Erkki Virtanen /vänst

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Vi måste hålla fast vid möjligheterna till tillväxt genom att sköta om de mänskliga resurserna och se till att de kommer till nytta fullt ut med hjälp av en fungerande utbildning. Staten bär i sista hand ansvaret för kommunernas kapacitet att garantera grundläggande utbildning av hög kvalitet på alla håll i landet.

Nu ser det inte ut att finnas bättre möjligheter än tidigare år. Exempelvis försätter elevgrupperna att växa, elevvården vilar på en osäker grund, kommunerna permitterar lärare och skär i undervisningen. Det senaste orosmolnet är att en del skolor inte längre tillhandahåller stödundervisning överhuvudtaget och att stödundervisningen över lag minskade med 25 procent i fjol.

Statsandelsprocenten för kommunal basservice föreslås bli höjd med 0,03 procentenheter till 34,11 procent. Höjningen gäller social- och hälsovård, inte utbildning.

Utöver de ovan beskrivna problemen får kommunerna också allt fler uppgifter inom utbildningen. Vid ingången av 2011 träder den reviderade lagstiftningen om specialundervisning i

kraft. Enligt regeringen har förslaget inga betydande kostnadseffekter. Det stämmer inte; också alla experter anser att ändringen kräver betydande resurser. Satsningarna på utbildningen bör uttryckligen göras genom att statsandelsprocenten höjs, så att arbetet blir långsiktigt.

Socialdemokraterna anser att kvaliteten på den grundläggande utbildningen måste säkerställas genom högre anslag för statsandelar till kommunerna. I våra alternativa budgetlinjer föreslog vi att statsandelarna höjs med totalt 300 miljoner euro. Av den summan ska 190 miljoner euro användas för att förbättra social- och hälsovården, 60 miljoner euro för att åtgärda ungdomsarbetslösheten i kommunerna och 50 miljoner euro för att förbättra den grundläggande utbildningen. Det betyder att statens andel av kostnaderna stiger till 35,38 procent.

Åsikt

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 29 oktober 2010

Anneli Kiljunen /sd
Ilkka Kantola /sd
Tuula Peltonen /sd

Pauliina Viitamies /sd
Leena Rauhala /kd